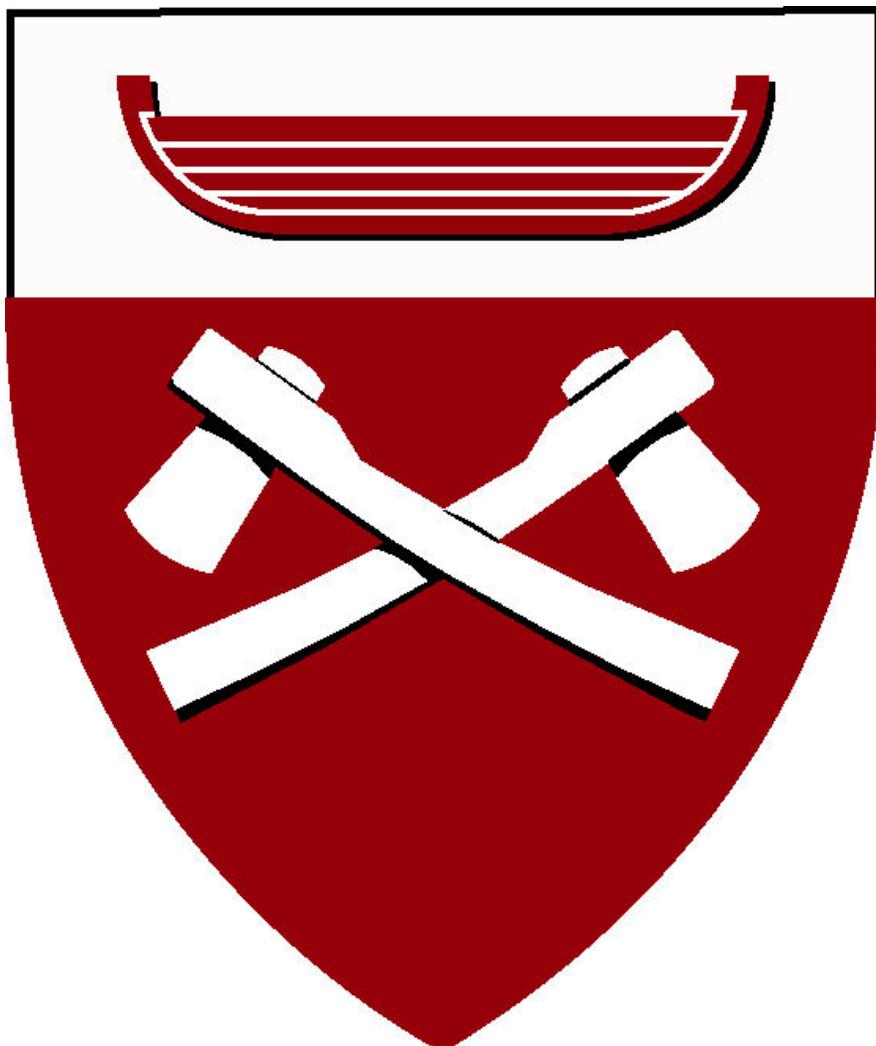

**Hanstholmlejren
Drifts- og Plejeplan
2005 – 2019**

**Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Hjemmeværnet
2005**

Hanstholmlejren**-Drifts- og Plejeplan 2005-2019**

Udgivet af Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen
og Hjemmeværnet

Tekst	Forstfuldmægtig Holger Elme Nielsen og Biolog Erling Krabbe begge Skov- og Naturstyrelsen.
Kort (bilag 1 og 2)	Skovfoged Lene Lie Madsen
Bevoksningsliste (bilag 3)	Skovfoged Lene Lie Madsen
Forsideillustration	Jeppe Ebdrup
Layout	Holger Elme Nielsen
Layout, omslag	Webdesigner Bodil Nielsen, Skov- og Naturstyrelsen
Tryk af omslag	Hillerød Grafisk ApS
Tryk af rapport	Hjemmeværnets trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindesaglejen
Tryk af kort	Hjemmeværnets trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindesaglejen
Indbinding	Hjemmeværnets trykkeri, Hjemmeværnsskolen Nymindesaglejen
Aftale vedrørende kortmateriale:	Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.
Oplag	75 eksemplarer
ISBN	87-7279-675-8 87-7279-676-6 (net udgave)
Hæftet kan rekvireres hos	Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy Tolstrup Byvej 15 Postboks 12 9600 Års
	Telefon: 98 62 20 44

Hæftet findes endvidere på:

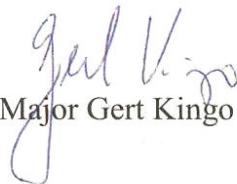
www.skovognatur.dk

Hanstholmlejren

Drifts- og plejeplan 2005-2019

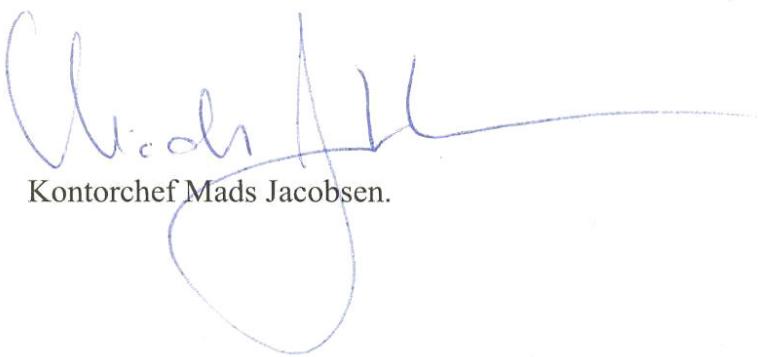
Nærværende drifts- og plejeplan for Hanstholmlejren stadfæstes hermed som gældende for perioden 2005 til 2019. Drifts- og plejeplanen er dog kun gældende så længe forsvaret ejer arealet.

Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy, den

Major Gert Kingo

Skov- og Naturstyrelsen, den 9/12 - 2005

Kontorchef Mads Jacobsen.

INDLEDNING.....	2
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	2
1.1 Formål og baggrund	2
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN	3
2.1 Forudsætninger.....	3
2.2 Planens indhold	3
2.3 Planændringer	3
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR HANSTHOLMLEJREN	5
3.1 Baggrund	5
3.2 Aftalens virkning	5
STATUS.....	6
4 BESKRIVELSE AF HANSTHOLMLEJREN.....	6
4.1 Landskab.....	6
4.2 Geologi.....	6
4.3 Fredning.....	7
4.4 Den militære historie	7
4.5 Korttegning	8
4.6 Registrering af arealtyper	9
4.7 Plejetilstand	11
4.8 Flora	11
4.9 Fauna	12
4.10 Sammenfatning af naturværdierne på Hanstholmlejren	13
4.11 Kulturhistorie	13
5 NUVÆRENDE ANVENDELSE AF HANSTHOLMLEJREN	14
5.1 Lejrens militære anvendelse.....	14
5.2 Faciliteter og brug	14
6 HJEMMEVÆRNETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET.....	15
6.1 Generelt	15
6.2 Terrænvedligeholdelse.....	15
6.3 Naturpleje	15
6.4 Vildtpleje.....	15
6.5 Skovdrift.....	15
6.6 Ressourcer og materiel	15
7 HIDTIDIGE REGLER FOR OFFENTLIGHEDENS ADGANG	16
7.1 Offentlighedens afgang til Hanstholmlejren	16
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER	17
8.1 Generel lovpraksis for forsvarsets arealer	17
8.2 Planloven	17
8.3 Status i Regionplan 1997-2009 for Viborg Amt	18
8.4 Kommuneplanlægning	18
8.5 Naturbeskyttelsesloven	18
8.6 Offentlighedens adgang til forsvarsets arealer	19
8.7 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder	20
8.8 Museumsloven	20
8.9 Skovloven	21
8.10 Deklarationsfredning af arealer i Hanstholmlejren	22
8.11 Vildtpleje	22
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER	24
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER	24
9.1 Behov for øvelsesanlæg og uddannelsesfaciliteter	24
9.2 Behov for ændringer i terræn og bevoksning	24
10 SKOV- OG NATURSTYRESENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG	25
10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand	25
10.2 Fremtidig pleje af slettearealer	25

10.3 Bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo	25
Enkelte planter	27
10.4 Kulturhistoriske interesser.....	27
10.5 Skovdrift.....	27
10.6 Offentlighedens adgang	27
11 KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	28
11.1 Friluftsrådet	29
AFVEJNING	30
12 AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	30
12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret	30
12.2 Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder	30
12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne	30
PLAN.....	31
13 RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE ANVENDELSE AF HANSTHOLMLEJREN.....	31
13.1 Retningslinier for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo.	31
13.2 Retningslinier for pleje af de åbne arealer.	31
13.3 Retningslinier for offentlighedens adgang til Hanstholmlejren.	31
13.4 Retningslinier for pleje af skovarealerne.	32
13.5 Handlingsplan for Hanstholmlejren	33
ØKONOMI.....	35
14 ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREKNINGER	35
Pleje åbne arealer	35
Offentlig adgang.....	35
14.1 Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser	36
BILAG.....	38
15 OVERSIGT OVER BILAG	38

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af de militære områder indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. De påvirkninger, det åbne landskab har været utsat for, er ofte gået helt uden om forsvarrets øvelsesterræner. Nogle terræner har ligget i naturlig tilstand i flere generationer, enkelte har aldrig været rørt, og den naturlige flora og fauna har haft gode muligheder for at udvikle sig frit.

Som led i Forsvarsministeriets miljøstrategi har Hjemmeværnskommandoen vedtaget, at der for hovedparten af de skyde – og øvelsesområder, der administreres af hjemmeværnet skal udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 27. februar 2002 indgik Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af hjemmeværnets skyde- og øvelsesområder.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på hjemmeværnets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarrets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarrets arealer, er amt og kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet m.fl. medinddraget som såkaldte eksterne bidragydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune, som de relevante myndigheder, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil dels tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af de militære arealer og give medarbejdere i hjemmeværnet en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet, idet støj reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelser om støjregulering for Hjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy er fastsat i ”Bekendtgørelse om støjregulering af forsvarrets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner” (Bek. nr. 468 af 13. juni 2002), side 40 og 41.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at skyde- og øvelsesserrænerne samt øvelsespladserne er udlagt som uddannelsesområder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, som tager hensyn til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af hjemmeværnets behov for militære brug af terrænet.

Planen skal således rumme en afvejning mellem henholdsvis hjemmeværnets behov for militær brug af terrænet og samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af, at der er tale om et militært område vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til hjemmeværnets areal) kun blive tilgodeset i det omfang, det ikke generer den militære brug og i øvrigt er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De i drifts- og plejeplanen opstillede retningslinier, skal være enkle for hjemmeværnet at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal :

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Beskrive hjemmeværnets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge hjemmeværnets fremtidige behov.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Foretage en afvejningen imellem hjemmeværnets behov for benyttelse, ønskerne om beskyttelse, forbedring af naturværdier samt forbedring af de rekreative muligheder.
- Anvise, hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.
- Beregne de økonomiske konsekvenser af planens bestemmelser for hjemmeværnet.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen over så langt et forløb tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige. Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier, som de fremgår af planafsnittet en planændring. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I

tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne tilsvarende drøfte dette spørgsmål indbyrdes ud fra planens overordnede retningslinier.

Såfremt hjemmeværnet ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen, indsendes begrundede forslag til planændringer til Skov- og Naturstyrelsen. Opnås der enighed, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne er således en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Udover planændringer kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

Hanstholmlejren

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Hanstholmlejren

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af hjemmeværnets arealer.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Hanstholmlejren blev endeligt indgået mellem Hjemmeværnskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen den 13. november 2004.

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy og Hjemmeværnskommandoen.

I perioden 2004 foretog Skov- og Naturstyrelsen en markgennemgang af arealet med henblik på udarbejdelsen af digitale kort over terrænet. I juni-juli 2003 blev der foretaget biologisk registrering af området.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har Viborg Amt, Hanstholm Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitoligk Forening, Friluftsrådet mfl. haft lejlighed til at se terrænet ved en fremvisning den 3. juni 2003 og til at fremsende bidrag og ønsker til planen. Endelig har bidragyderne haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparte, i dette tilfælde Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efter leve og respektere planens fastsatte bestemmelser. Planen kan dog løbende ændres, såfremt der er behov for og enighed herom, jf. afsnit 2.3

Det åbne areal er under tilgroning.

STATUS

4 Beskrivelse af Hanstholmlejren

4.1 Landskab

Inde i Hanstholm by på Molevej ligger den gamle Hjemmeværnsgård, som er en stor, rød murstensbygning. I umiddelbar tilknytning hertil ligger et 8,3 ha stort øvelsesareal, hvoraf halvdelen er bevokset med skov. Tilsammen udgør området Hanstholmlejren. Det er et historisk område, idet den tyske besættelsesmagt under Anden Verdenskrig i dette nærområde etablerede en stor militærstilling med bunkersanlæg og kanoner mv. De vigtigste stillingsanlæg er nu omdannet til MuseumsCenter Hanstholm, som regnes for et af de fineste Anden Verdenskrig-museer i Europa. Museet ligger umiddelbart nord for Hanstholmlejren. Et gammelt tipvognsspor er stadig bevaret på øvelsesterrænet og bruges til at køre besøgende til museet rundt med.

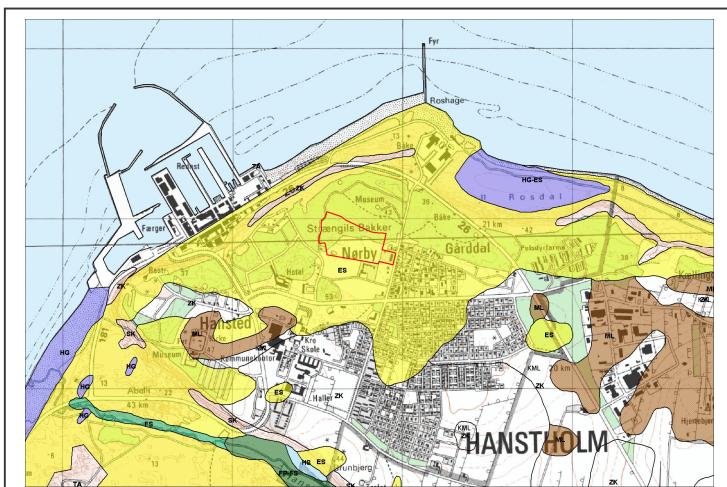
Øvelsespladsen er på den sydøstlige halvdel ud til Hjemmeværnsgården et åbent, græsklædt areal med klitkarakter. Den nordlige og nordvestlige halvdel består derimod af et kuperet terræn med gamle bjergfyrbeplantninger på flyvesand med kalkgrund under. Bjergfyrbevoksningserne støder op til og er en del af Byplantagen, som i dag er statsskov under Thy Statskovdistrikt. Thy Statsskovdistrikt varetager endvidere pasningen af bevoksningen på hjemmeværnets øvelsesareal.

4.2 Geologi

Hanstholmlejren ligger i sydkanten af Hanstholm Byplantage. Byplantagen er beliggende på nordvestspidsen af Hanstholm Knuden, der lå som en ø i Stenalderhavet. Hanstholm Knuden er en del af det geologerne kalder Thistedstrukturen, og knudens kalkbjergarter er presset op af en underliggende salthorst. Kalk fra undergrunden og moræneaflejringer fra istiden er i byplantagen dækket af flyvesand.

Det geologiske jordartskort

Det geologiske jordartskort viser, at plantagen domineres af flyvesand (ES). Enkelte steder stikker moræneler (ML), kalkmoræneler (KML), bryozokalk (ZK) samt skrivekridt (SK) frem i overfladen.

Som der fremgår af jordartskortet til venstre er Hanstholmlejren (afgrænsning angivet ved rød streg) beliggende i det gule område, som er flyvesand.

4.3   Fredning

Der er ingen fredninger i på Hanstholmlejrens område.

4.4   Den militære historie

I folderen ”Velkommen til Hanstholmlejren” udgivet af Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy beskrives Hanstholmlejrens historie kort på følgende måde.

”Den tyske besættelsesmagt besluttede i november 1942 at udbygge området i Hanstholm, og da tyskerne ønskede området totalt rømmede for civile, blev beboerne i den lille by bedt om at finde et andet sted af bo.

Der skete en voldsom udbygning af området til forsvarsmæssige formål i de følgende år, bl.a. blev der opført en større lazaretbygning med kælder, stueetage og 1. sal – nemlig Hanstholmlejren.

Hanstholmlejren stod i flere år ubenyttet hen efter befrielsen, men da Hjemmeværnet blev oprettet, så det nye Hjemmeværnsdistrikt Thy en mulighed for at få et sted, hvor man kunne uddanne de frivillige i kompagnierne. Men det tog flere års forhandlinger med bl.a. forsvarsministeriet og bygningstjenesten, før Hjemmeværnsdistrikt Thy fik brugsret over lazaretbygningen tillige med en bevilling på kr. 22.300,00.

De frivillige hjemmeværnsfolk gik derefter i gang med at reparere, rengøre og forbedre bygningen så den kunne bruges som uddannelseslejr. Efter tilskud fra kommunerne i amtet samt banker og sparekasser og ikke mindst en kæmpe indsats fra de frivillige i kompagnierne, blev der holdt indvielse af uddannelseslejren, den 8. april 1956.

Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy overtog Hanstholmlejren den 1. juli 1999, da Hjemmeværnsdistrikt Thy-Mors blev nedlagt og Thy blev sammenlagt med Himmerland. På distriket er der 16 medarbejdere, 5 militært ansatte og resten civilt ansatte. Til distriket er der tilknyttet ca. 2100 frivillige.”

Chr. Houmark Hammer har ligeledes i 1999 en beskrivelse af Hanstholmlejrens første år i artiklen ”Hjemmeværnets første år – arven fra modstandsbevægelsen”, der blev skrevet i forbindelse med 50-året for Hjemmeværnets oprettelse.

”... Det var i den periode, uddannelseslejren i Hanstholm blev oprettet. Her lå det tyske lazaret tomt og i en sørgetlig forfatning. Hjemmeværnet fik det overdraget, men skulle selv sætte det i stand. Det var et meget stort projekt, der var ingen store bevilinger. Statskassen havde ingen store beløb at gøre godt med. Men distriket kunne dog få penge til at betale for buskørsel, som blev sat i gang fra alle hjørner i Distriket, således at man kunne komme gratis til Hanstholm. Det var nemlig hjemmeværnsfolkene selv, der foretog istandsættelsen. Alle forskellige håndværkere var repræsenteret indenfor Distriket, og frivillig arbejdskraft blev hentet til Hanstholm, både om aftenerne og lørdag-søndag. Det var ikke blot faguddannede bygningshåndværkere, men alle vi andre kunne også bruges som medhjælp, og arbejdet gik med liv og lyst. ....”

Øvelse i sigteteknik, Hanstholmlejren

Øvelse i sigteteknik, Hanstholmlejren.

4.5 Korttegning

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet digitale kort, som omfatter henholdsvis et grundkort og et drifts- og plejekort. De to kort er indsat bagest i denne plan som bilag 1 og 2.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (2004). I principippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for drifts- og plejekortet, samt for eventuelle andre temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Under grundkortets titel er terrænets samlede areal i hektar angivet. Grundkortet er desuden forsynet med en signaturforklaring samt en angivelse af målestoksforholdet.

På kortet inddeltes terrænet i forskellige “*afdelinger*”, dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlinier som f.eks. veje og hegner. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal – i denne plan er der på grund af områdets beskedne størrelse kun en afdeling - afd. 1.

Afdelinger er underopdelt i “*litra*”, der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til f.eks. terræn, anvendelse, vækstforhold, træarter eller alder. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større sletterlandschap eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et bogstav.

Til samtlige litra knyttes endvidere en bogstavkode på to eller tre bogstaver, en såkaldt ”*an-vendelseskode*”, der angiver arealtypen (f.eks. SLE for græsslette). For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelseskoden svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i Naturbeskyttelsesloven (jvf. i øvrigt afsnit 8 – Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger).

Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevs- eller hedeareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet, men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da de udgør en del af den naturtype de befinner sig på. Disse mindre arealer indtegnes med prikket linie på kortene (ulitreret grænse som for eksempel hundetræningsbanen).

Bevoksningsliste (bilag 3)

Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortægnelse over terrænets afdelinger, litra og arealtyper (anvendelseskoder). For hver litra er angivet arealsummen i hektar (ha) samt supplerende bemærkninger. For skovbevoksede arealer findes tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere, såsom anlægsår, indblanding, højde og diameter.

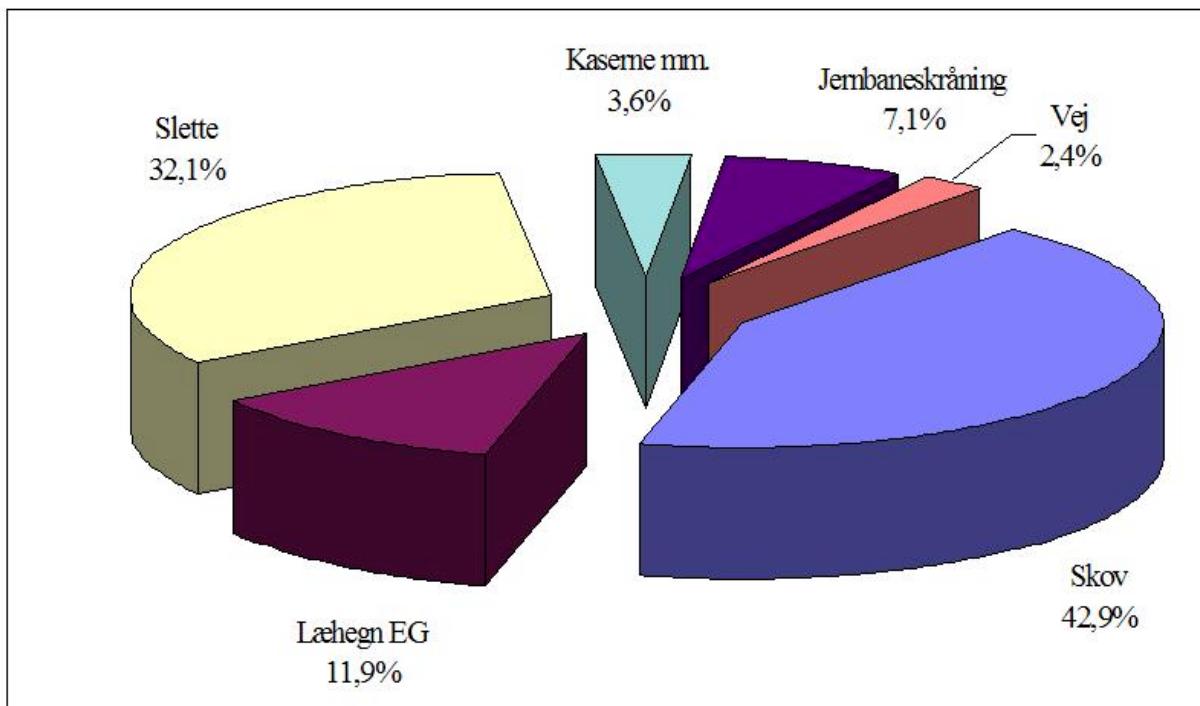
Drifts- og plejekort (bilag 2)

Drifts- og plejekortet er fremstillet på baggrund af ovennævnte grundkort og er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinier vedrørende drift og pleje af terrænet beskrevet i drifts- og plejeplanen.

Med farver og særlige signaturer er fremhævet de områder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen, eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger af hensyn til flora og fauna. Endvidere vises planlagte anlæg og beplantninger.

Fredskovsgrænser markeres ligeledes på drifts- og plejekortet.

4.6 Registrering af arealtyper

Figur 1. Arealanvendelsen på Hanstholmlejren.

Tabel 1: Arealers fordeling og sammensætning af arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha	Areal i %
Græsklædte arealer			
SLE	Slette	2,7	32
Skov og krat			
EG	Gammel fyr bevoksning, der er under foryngelse med løvtræ EG, BØG mm.	3,6	43
ALØ	Læbælte mod syd	1,0	12
Veje			
VEJ	Vej	0,2	2
AAN	Jernbaneskråninger	0,6	7
Militære anlæg			
KLG	Kaserne mm.	0,3	4
Total		8,4	100

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper, som de er angivet på grundkortet. Der er ligeledes en kort beskrivelse af specielle forhold, der knytter sig til arealtyperne.

Græsklædte arealer

Slette (SLE)

Slette udgør 2,7 ha, svarende til 32 % af lejrens samlede areal.

Slette bruges normalt som en betegnelse for landbrugsarealer, der drives med vedvarende græs, og som derfor kulturpåvirkes på den ene eller den anden måde. Opgivne marker med kulturpræg klassificeres også som slette. Slettearealerne udnyttes som regel landbrugsmæssigt i form af hø- eller græsslæt. Vegetationen bærer generelt præg af driften, således at den botanisk set er mindre interessant. Den består af nogle få arter, som favoriseres af den kraftige kulturpåvirkning, mens de typiske indikatorarter for overdrev forsvinder. Hanstholmlejrens slettearealer er sammensat af en mosaik af forskellige arealtyper, som i planen er samlet under begrebet slette. Det drejer sig om arealer med klit- og klithedekarakter i vest gående over i græsklædte arealet mod øst, hvor også hundetræningsbanen med kortklippet græs er beliggende. Hele området bærer stadig præg af at det har været omgravet i forbindelse med anlæg af forsvarsværket under anden verdenskrig.

Skov og krat

Skov (EG og ALØ)

Det træbevoksede areal udgør i alt 4,6 ha, svarende til 55 % af lejrens samlede areal. Skoven er beskrevet i bilag 4.

Bygninger mv.

Kaserne (KLG)

På øvelsespladsen er 0,3 ha området ved hovedbygningen, svarende til 4,0 % af lejrens samlede areal. Hovedbygningen udgøres i dag af den gamle lazaretbygning med et par små tilbygninger.

Vej

Vej (VEJ)

Vejene udgør 0,2 ha, svarende til 2 % af Hanstholmlejrens samlede areal.

Veje er defineret som bilfast vej, hvor almindelige køretøjer kan færdes året rundt.

Vejene går ned til de to depotbunkers.

Militære anlæg

Der er ingen militære anlæg i Hanstholmlejren udover et par gamle bunkers, der bruges til depotformål.

4.7 Plejetilstand

Græsklædte arealer

Slettearealerne er langsomt under tilgroning med træer og buske og trænger derfor til rydning/slåning.

Skov og krat

Skovarealerne er velpassede og under løbende konvertering fra den oprindelige plantage af hovedsagelig fyrretræer til løvtræer (se endvidere bilag 4).

4.8 Flora

Flora på de åbne arealer

Umiddelbart vest for hjemmeværnsgården er en almindelig græsplæne med flagstang. Et bredt, levende hegnet mod vest skiller til selve øvelsespladsen. Hegnet består af *Omorikagræn*, *Rynket Rose* og krat af *Alm. Gedeblad* og *Alm. Hyld*.

Det sydøstlige hjørne af den åbne del af selve øvelsespladsen er et slæt græsareal (hundetræningsbanen). I det nordøstlige hjørne er anlagt en plads for spejdere, med bål- og teltplass. Spejderpladsen har en fin naturlig flora af *Gul Snerre*, *Engelskgræs*, *Vellugtende Gulaks*, *Alm. Syre*, *Harekløver*, *Liden Skjaller*, *Alm. Pimpinelle*, *Fløjlsgræs*, *Blåhat* og *Marehalm*. Nær bålpladsen er et krat af *Rynket Rose* og *Gederams*, sikkert på grund af den næringsrige aske.

Floraen på den øvrige åbne del består af *Alm. Kvik*, *Lancetbladet Vejbred*, *Alm. Røllike*, *Alm. Syre*, *Agertidsel*, *Alm. Hundegræs*, *Håret Høgeurt*, *Lugtløs Kamille*, *Alm. Torskemund*, *Musevikke*, *Knoldranunkel*, *Kæmpe-Bjørneklo* (står spredt - væsentligst på skråningerne langs vejen til den sydlige bunker og i den sydlige grænse af terrænet), *Stor Knopurt* og *Krumhals*. En del af disse planter vidner om at arealet er næringsberiget (*Kvik*, *Hundegræs*, *Agertidsel* m.fl), men der er også indslag af planter der er tilknyttet tør, ugødet bund (Eks. *Alm. Torskemund*, *Håret Høgeurt* og *Stor Knopurt*).

På den uslæde, vestlige del af det åbne er der et stærkt indslag af klithedeflora: *Gul Snerre*, *Blåhat*, *Mark-Krageklo*, *Krybende Pil*, *Smalbladet Vikke*, *Alm. Star*, *Engelskgræs*, *Alm. Mangeløv* og *Sandstar*. På højdedraget længst mod vest ses desuden *Marehalm*, *Engelsød*, *Sandstar*, *Smalbladet høgeurt*, *Håret Høgeurt*, *Hedelyng*, *Bølget Bunke*, *Rensdyrlav* (*Chladonia sp.*), *Rødknæ*, *Alm. Gedeblad* (på jorden), *Revling*, *Krybende Pil*, *Vellugtende Gulaks*, *Høstborst*, *Alm. Kællingetand* og *Klitfladbælg*. Dette højdedrag kan karakteriseres som ægte *klithede*. Det fortsætter mod vest ind i bevoksningen.

Mere næringsprægede arter som vokser neden for skrænten er *Agerpadderok*, *Alm. Bjørneklo*, *Eng-gedeskæg*, *Hvid Kløver*, *Mark-Forglemmigej*, *Horsetidsel*, *Hvid Okseøje*, *Lancetbladet Vejbred*, *Blågrøn rose*, *Rynket Rose*, *Fandens Mælkebøtte*, *Rød Svingel*, *Alm. Hyld*, *Gederams*, *Alm. Kvick*, *Alm. Hundegræs* og *Hvid Snerre*. At der findes kalk i jordbunden kan følgende planteforekomster muligvis vidne om: *Dunet Vejbred*, *Knoldranunkel*, *Stor Knopurt* og *Alm. Hvidtjørn*.

De 2 hulveje, der skærer sig igennem den åbne del af terrænet har stejle skrænter. På den sydlige af de to hulvejes skrænter vokser et tæppe af *Alm. Star* (på sydsiden – dvs. den nordvendte), samt *Bugtet Kløver*, *Alm. Hundegræs* og *Alm. Kvick*. Floraen på de åbne arealer vidner således om en blanding af naturlige hede- og overdrevsplanter og kulturplanter der er favoriseret af tilførte næringsstoffer.

Langs grænsen mod syd er et bredt levende heg af *Havtorn*, *Alm. Hyld*, *Alm. Hvidtjørn*, og et tre-rækket heg af *Bjergfyr* og *Stilkeg*.

Flora i plantagen

Plantagen er en blanding af ældre *Bjergfyr* og andre fyrre- og grantræer, iblandet ungt løv af *Bøg*, *Stilkeg* og *Ær*. Bevoksningen er tyndet meget kraftigt, hvilket er positivt for variationen og bundfloraen. Skovbunden er dermed lysåben og frodig, dækket af *mos*, *Sandstar*, *Engelsød*, *Stilkeg*, *Bølget Bunke*, *Hjelme*, *Revling*, *Krybende Pil*, *Markfrytle*, *Håret Høgeurt*, *Smalbladet Høgeurt*, *Rundbælg*, *Alm. Kællingetand* og *Hedelyng*. Langs tipvognssporet i terrænets nordvestlige hjørne vokser *Blåmunke*, *Dunet Vejbred*, *Gul Kløver*, *Alm. Brunelle*, *Bugtet Kløver* og *Vild Gulerod*.

Hele plantagen er plantet på gammel, kuperet klithede, og bundfloraen bærer tydeligt præg heraf. Det vil derfor være nemt at genskabe skovlysninger med klithedekarakter.

Visse dele af skoven virker mere frodig, med græsvegetation af *Alm. Kvick*, *Alm. Hundegræs* og *Fløjlsgræs*, samt tæpper af *Agerpadderok*.

4.9 Fauna

Pattedyr

Der blev ikke registreret pattedyr i området. Ifølge klitplantør Ib Nord Nielsen er det dog meget almindeligt, at se spor efter råvildt i området.

Fugle

På øvelsespladsen blev der under den biologiske registrering i juni/juli 2003 set følgende almindelige fuglearter: *Bogfinke* (2 par), *Jernspurv* (1 par), *Grønirisk* (1 par), *Solsort* (2 par), *Gulspurv* (2 par) samt *Fasan* (1 kok).

Dagsommerfugle

På øvelsespladsen blev der set den prægtige dagsommerfugl *Sortåret Hvidvinge*, som stort set kun er udbredt i Jylland. Den blev set fouragere på en blomstrende Blåhat. Larven lever på tjørnebuske.

4.10 Sammenfatning af naturværdierne på Hanstholmlejren

Hanstholmlejren rummer en delvist bevaret oprindelig klithedeflora på et spændende, kuperet terræn, med indslag af mange karakterplanter fra denne naturtype. Af særlig interesse skal fremhæves arter som *Alm. Engelsød*, *Bølget Bunke*, *Hedelyng*, *Krybende Pil*, *Liden Skjaller*, *Revling*, *Sandstar* og *Smalbladet Høgeurt*.

Byplantagen af hovedsageligt gammel Bjergfyr er lystillet og underplantet med løvtræ, og dette giver mulighed for forbedrede forhold for floraen, som eventuelt kan forbedres yderlige ved at åbne skoven op med spredte lysninger.

Terrænet rummer også karakterplanter for overdrev. Særligt skal fremhæves *Dunet Vejbred*, som er en halvsjælden plante på landsplan, men er en karakterplante på kalkskrænter i Thy. Af tyske arter for overdrev på tør bund skal nævnes *Alm. Pimpinelle*, *Engelskgræs*, *Gul Snerre*, *Knold-Ranunkel*, *Mark-Frytle* og *Mark-Krageklo*.

4.11 Kulturhistorie

Beskyttede foridsminder

Der findes ingen registrerede fortidsminder på Hanstholmlejrens areal.

Der findes derimod en masse kulturspor fra Anden Verdenskrig i form af rester af det fæstningsværk som tyskern opbyggede i området.

Hanstholmlejrens plantage er under konvertering fra nåltræ til løvtræ

5 Nuværende anvendelse af Hanstholmlejren

5.1 Lejrens militære anvendelse

Hanstholmlejren anvendes som uddannelseslejr for Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland - Thy.

Terrænet omkring lejren anvendes til:

- træning af hjemmeværnets hunde, bla. på den permanente hundetræningsbane.
- enkeltmandsuddannelse.
- uddannelses af op til gruppeværdi (10 personer).
- mindre øvelser af op til gruppестørrelse.
- feltuddannelse i forbindelse med grundskoleuddannelse.
- Skydning med ”blå patron”.
- Der anvendes ikke køretøjer i terrænet.

5.2 Faciliteter og brug

Hovedbygningen indeholder og bruges til følgende:

Undervisninglokaler
Køkken
Spisesal
Værelser til overnatning
Dagligstue
Grupperum
Depotrum

To gamle bunkers på terrænet bruges som depot.

Hundetræningsbanen

6 Hjemmeværnets nuværende drift og pleje af terrænet

6.1 Generelt

Lejren bærer præg af tidligere tiders anlægsarbejder af fæstningsanlægget, hvor sand, undergrundskalk og morænejord er blevet blandet og dermed giver et varietet udgangspunkt for flora og fauna mm.

6.2 Terrænvedligeholdelse

Man har haft øvelsesaktiviteter med gravning af løbegange. Denne aktivitet er nu ophørt, da det gav en masse uhensigtsmæssige kalkknolde på overfladen. Fra Hanstholm kommune har men kørt overskudsjord til området – som er brugt til at udjævning af terrænoverfladen.

6.3 Naturpleje

Hanstholmlejren står for at slå en sti, der går rundt på terrænet. Græsset slås ligeledes omkring bygninger og på hundetrænengsbanen.

6.4 Vildtpleje

Der foretages ingen vildtpleje udeover de almindelige naturplejetiltag på lejrens område.

6.5 Skovdrift

Skoven drives af Forsvarets Bygningstjeneste ved Skov- og Naturstyrelsen, Thy Statsskovdistrikts. Man følger en skovplan, hvor den nuværende kan ses af bilag 4, der løber til og med 2006. Skovplanen sigter mod en udvikling af pioner fyrreskoven til en blandet robust skov bestående af overvejende løvtræer.

6.6 Ressourcer og materiel

Hanstholmlejren har mindre maskiner til småarbejder i terrænet såsom plæneklipper mm. Herudover bruges eksterne entreprenører til plejeopgaver i terræn.

Gammel bunkers der i dag bruges som depot.

7 Hidtidige regler for offentlighedens adgang

7.1 Offentlighedens afgang til Hanstholmlejren

Der er adgang til Hanstholmlejrens område når der ikke forgår øvelsesaktiviteter.

Sti der er slået på Hanstholmlejrens område

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

De gældende regler for benyttelsen af offentligt ejede arealer er som hovedregel ligeledes gældende for benyttelsen af forsvarets arealer. Der gælder dog tillige for anvendelsen af forsvarets arealer, at det skal være muligt for forsvaret at gennemføre den nødvendige uddannelse af danske soldater. I det omfang forsvarets benyttelse af arealerne til uddannelses- og øvelsesvirksomhed kan gennemføres, og sikkerhedsmæssige hensyn ikke taler imod, skal offentlighedens adgangsmuligheder til forsvarets arealer søges tilgodeset under hensyntagen til den nødvendige beskyttelse af naturen.

Afvejningen i nærværende drifts- og plejeplan mellem den militære benyttelse og naturbeskyttelseshensynene på terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Hjemmeværnet og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommune, således at administrationen af relevant lovgivning sker ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Hanstholmlejren. Udover de nævnte, findes der et antal love og bekendtgørelser, som regulerer forhold i det åbne land.

8.2 Planloven

Planloven (LBK nr. 883 af 18/08 2004) har til formål at sikre en overordnet planlægning og hensigtsmæssig udvikling i hele landet og i de enkelte amtskommuner og kommuner. Loven skal samtidig sikre, at planlægningen forener de samfundsmæssige interesser, og medvirke til at værne om landets natur og miljø.

Hvor den overordnede landsplanlægning varetages af *landsplandirektiver*, udstikkes retningslinier for den enkelte amtskommune. Regionplanerne må ikke stride imod landsplanmæssige interesser (*landsplandirektiver*). De omfatter en periode på 12 år (men revideres hvert 4. år). Regionplanerne udpeger bl.a. områder med særlig naturbeskyttelsesinteresse, beliggenhed af skovrejsningsområder, kvaliteten af vandløb og søer samt områder med drikkevandsinteresse. Det er den enkelte amtskommune der er planlægningsmyndighed for regionplanerne.

For den enkelte kommune skal der foreligge en *kommuneplan*. Kommuneplanen fastlægger en hovedstruktur for hele kommunen og angiver de overordnede mål for udvikling og arealanvendelse i kommunen. Kommuneplanen må ikke stride imod regionplanen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere udarbejde *lokalplaner*. Hvor kommuneplanerne gælder for hele kommunen, gælder lokalplanerne for et enkelt område og fastlægger mere detaljeret, hvordan området skal se ud. Lokalplaner skal altid udarbejdes før der gennemføres større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivning af bebyggelse. Afgørelsen af om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation træffes af communalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Opførelse af stationære kulisse-anlæg på et militært terræn i landzone er et eksempel på et anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan.

Kommunen er planlægningsmyndighed for såvel kommuneplaner som lokalplaner.

Zoneinddeling

I planlovens kap. 7 opdeles landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner, og begrænsninger for anvendelse i de enkelte zoneområder defineres.

Hanstholmlejren er beliggende i byzone. I følge planloven må der ikke uden tilladelse fra myndigheden, Hanstholm Kommune foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Afgørelsen af om zonetilladelse er påkrævet træffes af Hanstholm kommune. På hjemmeværnets arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonetilladelse. Det er Hanstholm Kommune, der træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves zonetilladelse.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

8.3 Status i Regionplan 1997-2009 for Viborg Amt.

I Regionplanen 1997-2009, tillæg 30, bilag I ”Skovrejsning” fra september 2000 fremgår det, at Hanstholmlejren ligger i et særligt beskyttelsesområde, hvor der gælder at nye bynære, rekreative skove i forhold til byudviklingsinteresser sker i kommunalplanlægningen.

8.4 Kommuneplanlægning

Hanstholmlejren er beliggende i Hanstholm kommune. Som nævnt oven for er det beliggende i et byzone område. Hanstholmlejren er ifølge kommuneplanen placeret i område der benævnes offentlige områder. Området med selve hjemmeværnsbygningen er ifølge kommuneplanen placeret i område der benævnes 10-F5 og det stor lejrareal vest herfor i område 10-R6.

8.5 Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelsesloven (LBK nr. 884 af 18/08 2004) skal medvirke til at værne om landets natur og miljø således at samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinier for nogle markante landskabselementer samt offentlighedens adgang. Desuden indeholder ændringen af loven i 2004 bl.a. bestemmelser, der gennemfører EU's direktiv om beskyttelse af vilde fugle (EF-fuglebeskyttelsesdirektivet) samt dele af EU's Habitatdirektiv om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

Beskyttede naturtyper m.v.

Naturbeskyttelsesloven (NBL) indeholder en række bestemmelser om beskyttelse af naturtyper. Der er ingen af disse naturtyper på Hanstholmlejren.

Beskyttelseslinjer

Udover ovennævnte naturtype-beskyttelse fastsætter naturbeskyttelsesloven beskyttelseslinjer for en række markante landskabselementer:

- ♦ Strande (NBL § 15)
- ♦ Søer og åer (NBL § 16)
- ♦ Skove (NBL § 17)
- ♦ Fortidsminder (NBL § 18)
- ♦ Kirker (NBL § 19).

Beskyttelseslinjerne administreres af amtet.

Strandbeskyttelseslinjen

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og kyststrækninger, som ligger inden for kystbeskyttelseszonen på 300 m. Beskyttelseslinjen var tidligere 100 m, men med **lov nr. 439 af 1. juni 1994** om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Beskyttelse af kystområderne) blev naturbeskyttelseslovens klitfrednings- og strandbeskyttelseslinje, jf. §§ 8 og 15, udvidet fra 100 m til 300 m.

Bestående forsvarsanlæg er undtaget fra denne beskyttelseslinje.

Søer og åer

Inden for en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning o.lign. Midlertidige terrænændringer som nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks retableres til det oprindelige udseende. Vandløb med beskyttelseslinjer er vandløb, der pr. 01/09 1983 var klassificeret som offentlige, og som havde en bundbredde på mindst 2 m.

Sø og å-beskyttelseslinjen har ikke relevans for Hanstholmlejren.

Skov

Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse. Denne bestemmelse gælder dog ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål, der placeres indenfor de naturlige rammer af bestående forsvarsanlæg.

Skovarealerne i Hanstholmlejren er fredskovspligtige.

Fortidsminder

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i museumsloven. Ligeledes må der ikke etableres hegning, placeres campingvogne og lignende.

Forbuddet gælder dog ikke for:

- landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning
- gentilplantning af skovarealer, der ligger i en afstand af mindst 2 m fra fortidsmindet
- beplantning i eksisterende haver samt
- sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme

Der findes ingen egentlige fortidsminder på Hanstholmlejrens område.

8.6 Offentlighedens adgang til forsvarets arealer

I forbindelse med spørgsmålet om offentlighedens adgang til forsvarets arealer skal der henvises til **lov nr. 336 af 6/6-1991** ”om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder”, hvorved Forsvarsministeren kan fastsætte forbud mod færdsel. Til loven findes bekendtgørelse nr. 64 af 30. januar 2002: ”Bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder”

Fra bekendtgørelsens § 1, stk. 2 fremgår det bl.a., at offentlighedens adgang: ”...dog tilgodeses, når hensynet til sikkerhed samt uddannelses- og øvelsesvirksomhed tillader dette. Bestemmelser om offentlighedens adgang til det enkelte øvelsesområde skal fremgå af drifts- og plejeplanen, ordensreglementet samt af afspærringsforanstaltningerne, herunder tilkendegivelser ved forbudstavler.”

Retningslinierne er beskrevet i forsvarets bestemmelse: FKOBST 610-4, pkt. 8.

Disse fastslår, at når der ikke foregår militær aktivitet på terrænerne (typisk weekender og lign.) vil terrænet normalt være åben for publikum efter de retningslinier, der fremgår af drifts- og plejeplanen og ordensreglementet, der er placeret ved indfaldsveje til terrænet. Visse skydeområder kan være permanent afspærret for publikum af hensyn til sikkerhed i form af fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området. Hanstholmlejren er ikke permanent afspærret og det er få gange om året at området lukkes for publikum.

8.7 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Forsvaret har som en statslig arealforvaltende myndighed pligt til at pleje de af sine arealer, som er registreret som beskyttede naturtyper. Dette fremgår af "Vejledning om naturbeskyttelsesloven", udgivet af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 1993, afsnit 16.5 side 157, som lyder:

Efter lovens § 52, stk. 1, har amtskommuner og kommuner, som ejer ikke fredede arealer, der omfattes af bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens § 3 og § 4, stk. i og om fortidsminder i §§ 12-13 pligt til at pleje disse. Denne pligt gælder dog ikke for vandløb og søer.

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Når staten ikke udtrykkelig er nævnt, skyldes det, at det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af lovens § 73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje.

8.8 Museumsloven

Museumsloven (Lov nr. 473 af 7/6 2001 med senere ændringer) varetager den arkæologiske kulturarv. Den arkæologiske kulturarv omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs. strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt.

Findes der under jordarbejder fortidsminder eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til kulturministeriet eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museum. Denne beslutter snarest, om arbejdet kan fortsætte, eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en arkæologisk undersøgelse.

Det skal nævnes at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige naturhistoriske naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

Alle kendte arkæologiske fund er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sogneskrivelsesnummer ("Sb.nr."). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne. Fredede fortidsminder er udover ovennævnte nummer tillige forsynet med et fredningsnummer ("Fr.nr") og registreret i Kulturarvsstyrelsen.

Beskyttelse af fortidsminder

Frem til 1. oktober 2004 har synlige fortidsminder været beskyttet efter naturbeskyttelsesloven, men er derefter overført til museumsloven, som således gælder for samtlige fortidsminder. Beskyttelseslinjen i forhold til fortidsminder findes dog stadig i naturbeskyttelsesloven.

Beskyttelsen af fortidsminder inderbærer et forbud mod at ændre tilstanden. Der må endvidere ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder.

På fortidsminder og inden for en afstand af 2 m fra dem må der ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes, og der må ikke anvendes metaldetektor.

Beskyttelse af sten- og jorddiger

Beskyttelse af jord- og stendiger er pr. 1. oktober 2004 overført fra naturbeskyttelsesloven til museumsloven.

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende. Ved sten- og jorddiger forstås menneskeskabte forhøjninger af sten, jord, græstørv eller lignende materialer, der fungerer eller har fungeret som hegning og har eller har haft til formål at markere administrativ ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet.

Ved ændringer forstås ethvert jordarbejde i diget – f.eks. etablering af gennemkørsler, fjernelse af digestrækniger, frapløjning eller afskrælling af diget, fjernelse af rødder og stød fra bevoksning.

Bevoksningen på diget er ikke beskyttet, men kan uden dispensation skæres ned – dog må rødder og stød ikke fjernes.

Fra 1. august 2001 er den generelle beskyttelse af sten- og jorddiger udvidet til at gælde:

- alle stendiger
- andre diger (jorddiger), der er angivet på det sidst reviderede kortværk fra Kort og Matrikelstyrelsen 1:25000 (4 cm kort) før 1. juli 1992 fra det pågældende område
- alle offentligt ejede diger
- alle diger på og ved beskyttede naturtyper som enge, overdrev, heder o.lign. - uanset om de er vist på de trykte kort eller ej.

Der er ikke registreret fortidsminder eller sten- eller jorddiger på Hanstholmlejrens område.

8.9 Skovloven

Skovloven (LBK nr. 453 af 09/06/2004) har til formål at bevare og værne landets skove og hertil forøge skovarealet. Skovloven omfatter fredskovspligtige arealer som er:

- 1) Arealer, som miljøministeren har besluttet skal være fredskovspligtige.
- 2) Arealer, der i matriklen eller tingbogen er noteret som majoratsskov.
- 3) Arealer med skov, der ejes eller erhverves af stat, kommuner eller folkekirke, arealer, der ejes af disse, og hvor skov etableres eller indfinder sig, samt tilhørende arealer uden træbevoksning

De træbevoksede arealer i Hanstholmlejren er fredskov.

Loven har også til formål at fremme bæredygtig drift af landets skove. Bæredygtig drift betyder inddragelse af såvel økonomiske som økologiske og sociale værdier. Det enkelte fredskovspligtige areal skal administreres ud fra en helhedsbetragtning hvor det tilstræbes at:

- 1) fremme opbygningen af robuste skove,
- 2) sikre skovens produktion,
- 3) bevare og øge skovenes biologiske mangfoldighed og
- 4) sikre, at hensynet til landskab, naturhistorie, kulturhistorie, miljøbeskyttelse og frilufts-liv kan tilgodeses.

I offentligt ejede skove skal der lægges særlig vægt på de hensyn, der er nævnt i ovenstående punkt 3 og 4.

Fredskovspligtige arealer skal holdes bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne sluttet skov af højstammede træer. Der er dog mulighed for at anvende op til 10 pct. af det enkelte fredskovspligtige areal (den enkelte skov) til skovgræsning eller stævningsdrift. Andre 10 pct. kan lægges ud til juletræer og pyntegrønt i kort omdrift og endelig kan 10 pct. lægges ud som åbne naturarealer.

Der må ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald. Der må dog opføres byggeri, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, som er nødvendigt for driften, herunder arbejdsskure på op til 10 m^2 i skove på over 20 ha, hvor der ikke er andet driftsbyggeri. Der må endvidere opføres spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv. Der kan gives dispensation til andre former for byggeri mv., men praksis er meget restriktiv.

Sammenhængende fredskovspligtige arealer må ikke udstykkes hvis delene er under en vis størrelse, dvs. 50 ha på gode jorder stigende til 200 – 300 ha på ringere jorder.

Findes der skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i de internationale naturbeskyttelses-områder skal der udarbejdes en Natura 2000-skovplan, som beskytter naturtyper og levesteder for arter m.v.

For Hanstholmlejren administreres Skovloven under hensyntagen til, at skovområderne anvendes til militære formål. Thy Statsskovdistrikts generelt skovlovsmyndighed for skovområderne i lejren.

8.10 Deklarationsfredning af arealer i Hanstholmlejren

Der er ingen fredninger på Hanstholmlejren.

8.11 Vildtpleje

Der foregår ingen vildtpleje på Hanstholmlejrens område udeover pleje af naturen i lejren. Der findes således ingen vildtagre i lejren.

Vildtplejen på hjemmeværnets arealer gennemføres efter samme regler, som gælder for det øvrige forsvar (FKOBST 610-1) og for Skov- og Naturstyrelsens arealer. Heraf fremgår blandt andet:

I den udstrækning den militære brug gør det muligt, skal arealerne til enhver tid fremtræde som fristeder for den danske fauna. Vildtplejen skal være en integreret del af drifts- og plejeplanen og primært baseres på områdets egen naturlige balance.

Generelt gælder følgende vedrørende jagt:

- Eventuelle vildtagre placeres uden for fredskov og beskyttede naturområder og i overensstemmelse med drifts- og plejeplanens bestemmelser
- Gødkning af vildtagre begrænses i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens politik for landbrugsarealer til maksimalt 80 % af normal kvælstofnorm fastsat af Direktoralet for Fødevareerhverv for de pågældende afgrøder.
- Fældefangst må kun foregå af vildarter, som er omfattet af lov om mark- og vejfred, dvs. primært mink.

Der må ikke:

- gennemføres opdræt og udsætning til afskydning
- foregå fodring af andefugle i og ved vandhuller og vådområder.
- skydes fuglevildt på pladser, hvor der fodres i jagtsæsonen
- drives jagt på vandfugle (gæs, ænder, vadefugle (minus skovsneppe), blishøne og måger) på sører og i vådområder med åben vandflade på over 2 ha, da disse områder regnes for vigtige rastepladser for vandfugle, og derfor skal sikres fred, eller drives jagt i udpegede Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og habitatområder på arter, som områderne er udpegede med henblik på at beskytte.

Gammelt tipvognsspor

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har ”*Hjemmeværnet*” beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af Hanstholmlejren frem til år 2019.

9.1 Behov for øvelsesanlæg og uddannelsesfaciliteter

P.t. ingen specifikt planlagte behov idet man ønsker at bruge lejren som hidtil.

9.2 Behov for ændringer i terræn og bevoksning

P.t. ingen planer om ændring i det man ønsker at bruge lejren som hidtil.

Tipvognsspor der i dag bruges af turister til en spændende tur rundt i området. Ligger i nordvestkanten af Hanstholmlejren.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Hanstholmlejren bør generelt plejes således, at flora og fauna sikres bedst mulige under respekt for hjemmeværnets aktiviteter. Dette kan sikres ved at fortsætte opbygningen af en stabil og robust løvskov på de fredskovspligtige arealer. På de åbne arealer ved pleje, hvor slåning og rydning er de muligheder der bør anvendes.

Drift og pleje af Hanstholmlejren skal naturligvis leve op til de nationale, regionale og lokale lovgivningsmæssige forpligtigelser, som bl.a. Viborg Amt, Hanstholm Kommune har pålagt området ifølge region- og kommuneplanlægningen og staten gennem naturbeskyttelses- og planlovgivningen.

10.2 Fremtidig pleje af slettearealer

Grupperne af træ- og buskoplækst nedskæres og materialet fjernes fra området. Græs og urtevegetationen ip det åbne områds slås og det afklippede materiale forsøges fjernet fra området.

10.3 Bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo

Effektiv bekæmpelse er vigtig

Kæmpe Bjørneklo er optaget på Skov- og Naturstyrelsens liste over landskabsukrutt i Danmark, idet den udkonkurrerer andre planter. Hertil kommer, at plantens saft er giftig for mennesker, og det er derfor vigtigt at foretage en effektiv bekæmpelse.

En indsats mod Bjørneklo er kun effektiv, hvis man gennemfører en bekæmpelse på hele arealset samt tilstødende arealer. En effektiv bekæmpelse forudsætter også, at en indsats gennemføres i flere år i træk. Indsatsen kan bestå af en kombination af metoder og bør kun i visse tilfælde omfatte anvendelse af pesticider. Generelt vil indsatsen være størst det første år og derefter aftage de følgende år. Effektiv bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo kræver dels, at planterne slås ihjel inden blomstring og frøsætning, dels at indsatsen følges op i de følgende år med at fjerne kimplanter, der stammer fra de frø, der ligger i jorden (frøbanken). Frøene kan overleve i jorden i op til 10 år.

Vær opmærksom på at Kæmpe-bjørnekloen kan forveksles med de mindre Alm. Bjørneklo, Grønblomstret-Bjørneklo, Kvan og Angelik planterarter det er vigtigt ikke at fjerne.

Arbejdsmiljø

Uanset hvilken metode man anvender til bekæmpelse, skal man være opmærksom på, at plantens saft kan give smertefulde vabler og udslæt. Alle der foretager bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo skal være opmærksom på dette og tage passende forholdsregler for at undgå kontakt med plantens saft.

Kun pesticider godkendt til formålet

Kun pesticider godkendt til formålet, dvs. godkendt til brug på udyrkede arealer eller specifikt til brug mod Kæmpe Bjørneklo, kan lovligt anvendes. De godkendte anvendelsesområde fremgår af etiketten til midlerne. På forsvarrets arealer vurderes Roundup at være eneste anvendelige pesticid.

Metoder

Flere metoder er egnede til at bekæmpe Kæmpe Bjørneklo. Hvilken metode der er mest effektiv til at bekæmpe planterne i en given bestand afhænger af et samspil mellem den ressource, som man har til rådighed, bestandens størrelse samt de fysiske forhold på stedet, herunder terrænforhold, jordbundstype og vokstedets tilgængelighed. De egnede metoder beskrives kort i det følgende:

- Rodstikning
Planter graves op eller rodstikkes. Ved rodstikning skæres roden over, f.eks. med en spade, lige under vækspunktet. Derved dør planten.
- Slåning (le/ fingerklipper)
Planterne bør slås flere gange igennem vækstsæsonen. Første gang bør være før blomstring således, at planten ikke kan nå at sætte frø. Planterne dør først efter at være blevet slået gentagne gange, evt. først efter et par år.
- Græsning
Græsning af et areal med Kæmpe Bjørneklo bør indledes så tidlig på året som muligt, inden Kæmpe Bjørneklo planterne er blevet for store. Får bruges ofte til at bekæmpe Kæmpe Bjørneklo, men også køer og heste kan æde planterne eller trampe mindre bestande ned. De fleste planter dør efter at være utsat for græsning igennem en sæson.
- Pesticidanvendelse
Ved brug af pesticider bør man kun påføre pesticidet direkte på Kæmpe Bjørneklo planterne. Derved sikres, at de øvrige planter, græsser og tokimbladede planter, der er på vokstedet, får mulighed for at dække jorden, hvorved det bliver vanskeligere for Bjørnekloens frø at spire og kimplanterne at etablere sig.

Anbefalingerne:

Skemaet indeholder anbefalinger til, hvilke metoder der kan anvendes til bekæmpelse af forskellige bestandsstørrelser af Kæmpe Bjørneklo.

Uanset hvilken af nedenstående metoder man anvender til bekæmpelse, bør man, hvis planten har nået at blomstre og frøene er under modning, fjerne skærmene, da frøene kan eftermodne på skærmen.

Udgangspunktet for nedenstående anbefalinger er at bruge så begrænset en mængde pesticid som mulig.

Skema: Anbefalinger til, hvilke metoder der kan anvendes til bekæmpelse af forskellige bestandsstørrelse af Kæmpe Bjørneklo på forskellige lokaliteter.

	<i>Bestandsstørrelse</i>		
	Enkelte planter	Små bestande	Store bestande
Mose	R	R, S	S, G
Eng	R	G, R	G, S
søbred	R	G, R	S, G
Langs bane	R	R, S, P	P, S
Langs vej	R	R, S, P	P, S
Langs vandløb	R	R, S	S, G
Skrænter	R	S, R	S
Skovbrynn	R	S, R	S
Losseplads	R	S, P	P
Industrigrund	R	S, P	P
Have/park	R	S, R	S, P
Brakmark	R	R,S ¹ , (P) ²	R, S ¹ , (P) ²

R= Rodstikning. S= Slåning, fingerklipper. G= Græsning. P= Pesticid

¹ Hvis man ønsker at slå græsset i maj og juni skal, skal græsset slås hele vækstsæsonen.

² P.t. er det ikke tilladt at anvende pesticider på brakmarker. Ændrede regler vil muligvis blive indført vedr. selektiv bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo på brakmarker. De ændrede regler vil være at finde i Fødevareministeriets bekendtgørelse om hektarstøtte og forventes at træde i kraft i løbet af februar 2003.

10.4 Kulturhistoriske interesser

På grund af områdets beliggenhed i Hanstholm by og de turistmæssige interesser, der er i forbindelse med det historiske fæstningsværk fra Anden Verdenskrig er det vigtigt at disse bevarer for eftertiden.

10.5 Skovdrift

Se skovplanen i bilag 6.

10.6 Offentlighedens adgang

Udenfor øvelsestid bør området være forbeholdt gående. Ridning og cykling er kun tilladt på veje og stier.

Der bør etableres information om den spændende vandrute igennem området, så besøgende kan finde omkring på området og ikke være i tvivl om hvor og hvornår de må gå.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Ved en skrivelse af den 8. maj 2003 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere, bestående af Viborg amt, Hanstholm Kommune, Friluftsrådet, Danmarks Natufredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Entomologisk Fredningsudvalg, Dansk Botanisk Forening samt Danmarks Jæger forbund om, at en drifts- og plejeplanlægning for Hanstholm-lejen var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen hed det, at

“Planen skal fastlægge retningslinierne for benyttelse, drift og pleje af terrænerne, således at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarrets behov for overvågnings- og øvelsesmæssige aktiviteter samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og plejeplanlægning vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebehov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænerne og sikre, at de til områderne knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale, som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at amtet og kommunen ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag, der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at amtet og kommunen vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen.

Efter styrelsens opfattelse bør det herefter være således, at forsvarer som bruger af planen kan have en berettiget forventning om, at amtet og kommunen vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen, efter modtagelse af materiale og gen-nemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde et forslag til en drifts- og plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragyderne til kommentering. Styrelsen bad om, at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 1. juli 2003.

Efter afleveringsfristen har Skov- og Naturstyrelsen modtaget bidrag fra Friluftsrådet.

Det skal bemærkes, at Friluftsrådet er fællesrepræsentation for friluftslivet i Danmark, og som sådan sørger for at varetage såvel de tilsluttede organisationers som den almen befolknings behov for og interesser i et aktivt friluftsliv.

Bidraget er generelt set indføjet ordret.

11.1 Friluftsrådet

Friluftsrådet fremsender følgende kommentarer:

Vedrørende ønsker til kommende drifts- og plejeplanlægning for Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy

Friluftsrådet modtog den 9. maj 2003 brev om kommende drifts- og plejeplanlægning for Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy. Rådet og dets medlemsorganisationer takker for denne mulighed for at komme med forslag og ønsker til planlægningen. Samtidig ønsker Rådet at takke for den fine rundvisning som Skov- og Naturstyrelsen afholdt i samarbejde med Hærhjemmeværnsdistriket tirsdag den 3. juni 2003.

Den kommende drifts- og plejeplanlægning for Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy dækker over to forskellige arealer. Nedenfor vil de fremkomne forslag og ønsker til de to områder gennemgås separat. (*Her medtages kun bidrag vedr. Hanstholmlejren*).

Hanstholm

Pga. områdets bynære beliggenhed ønsker Friluftsrådet, at der bliver offentlig adgang til fods, på cykel og til hest uden for øvelsestiden. Rådet ønsker, at denne adgang bliver tilladt således, at det også er muligt at færdes i terrænet til fods dvs. uden for vej og sti.

Det er Friluftsrådet håb, at Hærhjemmeværnsdistriket og Skov- og Naturstyrelsen vil være imødekommen overfor eventuelle ønsker om faste aftaler med lokale organisationer. Samtidig mener Rådet, at det ville være en god service, hvis der i ordensreglementet for de to arealer bliver oplyst, fx i form af et telefonnummer eller lignende, hvor eventuelt interessererde kan henvende sig for at træffe en sådan aftale.

Endelig ønsker Friluftsrådet at foreslå, at der udarbejdes en folder a la vandretursfolderne for statsskovene. En sådan folder kunne dels indeholde oplysninger om reglerne for offentlighedens adgang til terraenerne og dels oplysninger om historie, geologi, flora, fauna osv.

Med venlig hilsen

Ove Jensen
Amtsformand

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

De væsentligste temaer der knytter sig til afvejningen af den fremtidige benyttelse og beskyttelse af Hanstholmlejren er offentlighedens adgang til arealerne udenfor øvelsestiden.

I dette afsnit redegøres for de overvejelser, der ligger til grund for afvejningen af de fremsatte ønsker beskrevet i afsnit 9, 10 og 11. Forslag og idéer som umiddelbart kan accepteres uden afvejning er ikke medtaget i nærværende afsnit, men i stedet overført direkte til afsnit 13: Plan.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Konkret er der ingen ønsker til ændringer af den bestående brug og drift af området, dvs. aktiviteter som man plejer.

12.2 Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra bidragyderne

Friluftsrådet var den eneste eksterne bidragyder, der kom med ønsker og forslag. På afvejningsmødet ved Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy i Års, den 30. maj 2005 var der enighed om at friluftsrådets ønsker om adgang til fods på hele arealet og adgang til hest og på cykel ad veje og stier kunne implementeres på Hanstholmlejren. Endvidere er man enige om at arbejde for bedre information om Hanstholmlejren ved informationsfolder med adgangsregler, kontakt telefonnummer samt ved skiltning ved alle veje ind i området. Ligeledes er man positive overfor lokale organisationer der vil benytte området. En spejdergruppe bruger i dag allerede det nordøstlige hjørne.

Hanstholmlejren set fra klitterne i vest.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

Planperioden er års opdelt for perioden 2005-2019. Sidst i dette afsnit er der opstillet en oversigt over den prioriterede handlingsplan – endvidere indsats som bilag 7. Handlingsplanen skal foruden at give et overblik over de plejemæssige tiltag, sprede plejeaktiviteterne, og derved ressourceanvendelsen, over hele planperioden.

Planforskrifterne er endvidere illustreret på drifts- og plejekortet, indsats som bilag 2.

13 Retningslinier for den fremtidige anvendelse af Hanstholmlejren

Retningslinierne for den fremtidige anvendelse af øvelsespladsen skal tilgodese følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som hjemmeværnets øvelsesplads, og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarrets behov for uddannelsesaktiviteter.
- At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrre hjemmeværnets brug samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kulturmæsige værdier.

13.1 Retningslinier for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo.

Der bør iværksættes en aktiv indsats for at komme af med Kæmpe Bjørneklo på arealet. Måden man kan bekæmpe Kæmpe Bjørneklo på fremgår af kapitel 10.3. I området findes ligeledes Alm. Bjørneklo som kan forveksles med Kæmpe Bjørneklo – dette skal man være meget opmærksom på. Der fortages en årlig bekæmpelse de først 7 år og herefter går der over til en mere ekstensiv overvågning og bekæmpelse.

13.2 Retningslinier for pleje af de åbne arealer.

De åbne arealer sikres mod tilgroning til skov på følgende måde. Først ryddes træ- og busk opvækst og efterfølgende foretages en slåning af græs og urtevegetationen. Hvis det er praktisk og økonomisk muligt bør det afskårne og afklippede materiale fjernes fra området. Det vurderes at en slåning og nedskæring med 4-5 års mellemrum vil kunne sikre og fastholde en spændende flora udvikling på arealet.

13.3 Retningslinier for offentlighedens adgang til Hanstholmlejren.

Offentligheden har i dag adgang til hele området når der ikke er øvelser.

Reglerne for offentlighedens adgang fremover er beskrevet i bilag 5: ”Ordensreglement for offentlighedens adgang til Hanstholmlejren”. Ordensreglementet placeres sammen med skilte med information samt kort over terrænet. Skilte placeres ved alle større veje og stier ind i området.

Information med blandt andet kort over terrænet vil være at finde på Hærhjemmeværnsdistriktet Himmerland-Thy's hjemmeside og med link til samme fra Hjemmeværnskommandoens hjemmeside.

13.4 Retningslinier for pleje af skovarealerne.

Det fremgår af skovplanen i bilag 4, hvordan skoven skal plejes og passes fremover. Planen løber til og med 2006 og det anbefales at man fastholder det langsigtede mål med udvikling af en varieret og holdbar løvskov.

Gravearbejder i den kalkholdige jord giver sår i landskabet

13.5 Handlingsplan for Hanstholmlejren

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

En forudsætning for at handlingsplanen gennemføres, er dels at der opstilles et budget over de økonomiske konsekvenser, dels at den årlige tildeling af ressourcer er i overensstemmelse med budgettet.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af planens implementering vurderet på baggrund af det bedst mulige skøn på planlægningstidspunktet.

Konsekvensberegningerne omfatter udelukkende de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet. Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres, er ikke således ikke medtaget. Derfor indgår følgende arbejdsopgaver fra drifts- og plejeplanen ikke i budgetoverslaget:

KALKULE OVER DRIFTS- OG PLEJETILTAG				
Kæmpe Bjørneklo bekæmpelse				
1-2 gange over arealet for bekæmpelse af Kæmpe Bjørneklo	i alt		1.000	kr.
Pleje åbne arealer				
Rydning at træ og buskovækst	pr. gang		5.000	kr.
Slåning af det åbne areal første gang	pr. gang		15.000	kr.
Slåning af det åbne areal efterfølgende	pr. gang		10.000	kr.
Offentlig adgang				
Ordensreglemen+info folder			30.000	kr.
Skiltestandere mm.	pr. stk		2.500	kr.
Vedligehold af sti			600	kr.

Tabel 14.1 Økonomi

14.1 Samlet oversigt over drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Hanstholmlejren (i kortlomme bagest).

Bilag 2: Drifts- og plejekort over Hanstholmlejren (i kortlomme bagest).

Bilag 3: Bevoksningsliste for Hanstholmlejren.

Bilag 4: Skovplan for Hanstholmlejren.

Bilag 5: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Bilag 6: Ordensreglement for offentlighedens adgang til Hanstholmlejren

Bilag 7: Handlingsplan

Bevoksningssliste for Hanstholmlejren

Bevoksningsslisten (afdelingernes særlige beskrivelse) er statusopgørelsen litra for litra, xx.
Til de enkelte kolonner gives følgende kommentarer:

Afd.	Afdelingsnummer
Lit.	Litra(delareal)
Areal	Litraareal i hektar
Anv.	Se anvendelseskoder nedenfor
Årgang	Året for plantning (eller etableret selvforyngelse). Er sædvanligvis beregnet ud fra alderen fra frø ved at antage en plantealder på 2 år for løvtræ og 4 (3) år for nåletræ.
I %	Indblandingsprocent. Den indre arealfordeling mellem træarterne i en blandingsbevoksning.
H	Højde i meter med 1 decimal.
D	Diameter i cm med 1 decimal.
Bemærkninger	Bemærkninger i forhold til den enkelte litra.

Bevoksningsslisten er en status og indeholder derfor ikke tilvækst- og hugstoplysninger samt evt. afviklingstid for de enkelte bevoksninger.

Forkortelser

AAN	= Anden anvendelse	KRT	= Krat
ALØ	= Andet løv	LÆR	= Lærk
BJF	= Bjergfyr	LØN	= Spidsløn
BØG	= Bøg	RGR	= Rødgran
COF	= Contorta	SGR	= Sitkagran
EG	= Eg (stilkeg/vintereg)	SKF	= Skovfyr
ELM	= Elm	SLE	= Slette/kulturgræs
FBF	= Fransk Bjergfyr	VEJ	= Bilfaste vej
KLG	= Kaserne, lejr, garageområde	ÆGR	= Ædelgran
		ÆR	= Ahorn

Bevoksningssliste 2005 Hanstholmlejren

Afd.	Litra	Areal, Ha	Anv.	Årgang	I%	H	D	Bemærkninger
1	a	3,62	EG	1995	50	1,5	4	Alder skønnet. Varieret højde. Ibl. ELM, ÆR, LØN, ÆGR
			Bøg	1995	50			
			<FBF	1950		4	6	
	b	2,74	SLE					
	c	0,97	EG	1993	30	2,5	8	Alder skønnet
			ALØ	1993	70			Plantet som læbælte mod syd
	d	0,31	KLG					Kaserne, Lejr, Garageområde
	e	0,58	AAN					Jernbaneskråning
	f	0,24	VEJ					
		8,44						

HJEMMEVÆRNSGÅRDEN - HANSTHOLM

Hanstholm Byplantage

Driftsplan 2001-2006

Fra
bjergfyr
til
naturnær
løvskov

Baggrund

Hanstholm Byplantage, som i sin helhed er på ca. 85 ha, er etableret i 50'erne i et samarbejde mellem den daværende overklitfoged Axel Rasmussen og Udvælget angående administration af statens arealer ved Hirtshals og Hanstholm.

Beplantningerne havde flere formål:

- at tilplante de tyske fæstningsanlæg
- at skabe læ for den kommende by
- at iværksætte nyttebeskæftigelsesarbejder

Hanstholm er et barsk sted. Holmen ligger som en halvø ud i Vesterhavet, og man var tidligt klar over, at opgaven ikke var let.

Det, som det var tanken at skabe, var en skov af længelevende danske løvtræer, idet man efter de erfaringer, man havde fra klitvæsenet, måtte frygte, at en nåletræplantning, selv af de hårdførste arter, ville gå ud på et alt for tidligt tidspunkt. Planen kom da til at gå ud på at plante fransk bjergfyr og østrigske fyr og derefter underplante dem med løvtræer, når de nåede en passende højde og blev i stand til at yde lidt læ. Man ville derefter lade dem vokse op sammen og i tidens løb lidt efter lidt fjerne fyrretræerne, så løvtræerne blev alene tilbage.

Den franske fyr klarede sig godt og på de beskyttede steder, hvor jordbunden er frugtbar under sandet, slog løvtræerne godt an.

Den del af Hanstholm Byplantage, som forsvaret ejer i dag, har i en årrække været passet af Thy Statsskovdistrikt efter de samme naturnære principper, som resten af plantagen.

Status

Forsvarets areal er i alt på 8,3 ha, heraf er 4,6 ha bevokset med skov.

I dag - snart 50 år efter de første plantninger – er der indplantet løvtræer under den svagt tynede franske bjergfyr og bøg, eg, elm, ær, løn, ædelgran m.m. trives godt, hvor sandlaget er tyndt og rødderne kan nå den frugtbare morænejord. Selv om der er sket meget i de forløbne år, er plantagens forvandling til naturnær løvskov et langtidsprojekt, som endnu ikke er afsluttet.

Plantagen indgår i naturlig sammenhæng med hele Hanstholm Byplantage og er af stor betydning for miljøet omkring Hanstholm både som lægiver og nærekreativt område for lokalbefolkning og turister. Det nærliggende bunkermuseum har netop udvidet med et dokumentationscenter og besøges årligt af ca. 50.000 personer.

HJEMMEVÆRNSGÅRDEN - HANSTHOLM

Forsvarets arealer er afgrænset med rødt og plantagen med grønt.

Driftsplan 2001 - 2006

Målet for den fremtidige drift er som hidtil at konvertere nåleskoven til en naturnær løvskov. På længere sigt vil skoven udvikle sig i retning af en ekstensivt drevet løvskov med et stabilt permanent skovklima og en optimal jordbundstilstand, hvor fornyelsen vil foregå ved selv-såning fra de artsvarierede, uensaldrende, lokalitetstilpassede løvtræer.

I de kommende 6 år skal der fortsat fortages almindelig vedligeholdelse ved udtynding og fjernelse af den eksisterende skærm, etableres lysbrønde samt indplantes hjemmehørende løvtræer og buske. Indplantningen vil i perioden blive mindre og mindre nødvendig i takt med, at løvtrædækningen bliver komplet.

Budget 2001 - 2006

Budget 2001-2006	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skovning, fjernelse af skærm	20.000 kr	20.000 kr	25.000 kr	25.000 kr	30.000 kr	30.000 kr
Underplantning med løvtræer	20.000 kr	20.000 kr	15.000 kr	10.000 kr	5.000 kr	5.000 kr
Årligt budget	40.000 kr	40.000 kr	40.000 kr	35.000 kr	35.000 kr	35.000 kr

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden, derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende “delområdes” hidtidige anvendelse. Indenfor hvert “delområde” vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil “delområder”, hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozning, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltespor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. ”kulisser”) af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirket, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a., at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven.

Tvivlstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens §8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om Naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Ordensreglement for offentlighedens adgang til Hanstholmlejren

Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy byder velkommen til Hanstholmlejren

Hanstholmlejren er et godt 8 hektar stort militært område. Området har siden 1956 været anvendt af Hjemmeværnet til uddannelse af Hjemmeværnets enheder.

Hanstholmlejren er åben for publikum. Lejren er dog lukket ved øvelser og anden militær aktivitet. Skilte med ”Militært område – Al uvedkommende adgang forbudt” vil da være ophængt ved indgangene. Reglerne er derfor således, at der er adgang for publikum til Hanstholmlejren, når der ikke foregår øvelsesaktiviteter. Når der foregår øvelser, som ikke er forenelige med publikums færdsel vil dette fremgå af skiltning ved veje og spor der fører ind til lejrens område.

Ved offentlig færdsel gælder generelt:

- *Færdsel må foregå til fod over hele terrænet.*
- *Færdsel med hest og på cykel må kun finde sted på vej eller sti.*
- *Hunde må gerne medtages, men skal holdes i snor. Deres efterladenskaber skal fjernes.*
- *Berøring af ammunition eller ammunitionsdele er farligt og forbudt*
- *Brug af åben ild er ikke tilladt og tobaksrygning skal ske med omtanke. Dog kan der i tørre perioder være forbud mod tobaksrygning.*
- *Camping og overnatning i terræn er ikke tilladt.*
- *Henkastning af affald er forbudt.*
- *Skiltning skal respekteres og anvisninger fra militært personel skal efterkommes.*
- *Al færdsel foregår på eget ansvar.*
- *På grund af brandfare gælder de alm. regler for tobaksrygning i skove- og nåletræsplantager.*

**Fund af ammunitionsgenstande bedes meldt til
Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy- tlf. 98622044**

I samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen har Hjemmeværnet udarbejdet en drifts- og plejeplan, der skal søge at varetage hensynet til områdets natur. Planen indebærer at Hjemmeværnet ved en aktiv indsats vil søge at fastholde og forbedre forholdene for områdets flora og fauna samt rekreative og kulturhistoriske værdier bl.a. ved at udbygge og vedligeholde pleje af de åbne arealer og skovområderne og ved forbedrede adgangsforhold.

**Chefen for
Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy**

Handlingsplan for Hanstholmlejren